

Силабус
навчальної дисципліни
Основи патопсихології
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія.
Спеціальність: 053 Психологія
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рівень вищої освіти: I рівень

Викладач	Литовченко Віталій Петрович
Посилання на сайт	https://osvitni.bdpu.org.ua/437-2/
Контактний тел.	+380968657144 (Viber, Telegram)
E-mail викладача:	realvitalylytovchenko@ukr.net
Графік консультацій	з 15.00 до 18.00 вівторок та четвер

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

для денної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
5\150	26	24	100	екзамен

для заочної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
5\150	10	10	130	екзамен

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: патопсихологія, психічні порушення, норма, психічне здоров'я, психологічна допомога.

Мета та предмет курсу: ознайомлення студентів з основними видами порушень психічного та особистісного розвитку людини, методичним апаратом патопсихологічного дослідження, шляхами психологічної допомоги людям, які мають психічні порушення.

Компетентності та програмні результати навчання:

№	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	<p>Загальні</p> <p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності</p>	<p>Здатність аналізувати вплив різних факторів на психічні процеси, стани, властивості та поведінку людини</p> <p>Здатність використовувати теоретичні знання з основ патопсихології з метою надання кваліфікованої психологічної допомоги особистості.</p>	<p><i>Знати:</i> можливі причини психічних порушень, розладів особистості</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати вплив патогенних факторів на психіку, особистість, поведінку людини</p> <p><i>Знати:</i> основні види психічних порушень та можливі причини їх виникнення</p> <p><i>Вміти:</i> проектувати зміст й напрями психотерапевтичної допомоги людям, які мають психічні порушення</p>
2.	<p>Фахові</p> <p>Знання категоріально-понятійного апарату психології</p>	<p>Володіння знаннями про предмет, структуру, завдання і методи сучасної патопсихології; основні порушення психіки та поведінки людини; основні моделі вивчення патології.</p>	<p><i>Знати:</i> предмет, структуру, завдання і методи сучасної патопсихології; основні порушення психіки та поведінки у дітей та дорослих; основні моделі вивчення патології</p> <p><i>Вміти:</i> визначати за симптоматикою наявність психічних порушень у дітей та дорослих</p>
3.	<p>Здатність проводити психологічне обстеження та моніторинг змісту й умов індивідуального розвитку клієнта та визначати причини, що його ускладнюють.</p>	<p>Здатність користуватися основними методиками патопсихологічного дослідження з метою визначення порушень психіки та поведінки людини; своєчасно попереджати відхилення у психічному розвитку та становленні особистості, формувати орієнтацію на здоровий спосіб життя, захист власного психічного здоров'я та психічного здоров'я оточуючих.</p>	<p><i>Знати:</i> основні діагностичні методи та методики, специфіку проведення патопсихологічного дослідження.</p> <p><i>Вміти:</i> застосовувати засоби своєчасного попередження відхилень у психічному розвитку та поведінці особистості; орієнтувати клієнтів на здоровий спосіб життя та збереження психічного здоров'я.</p>

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Патопсихологія як наука

Тема 1. Предмет, завдання, методи патопсихології

Змістовий модуль 2. Патопсихологія психічних процесів та свідомості

Тема 1. Порушення психічних процесів та свідомості

Змістовий модуль 3. Порушення емоційної сфери

Тема 1. Тривожні розлади

Тема 2. Розлади настрою, суїцид

Змістовий модуль 4. Порушення поведінки людини

Тема 1. Розлади їстівної поведінки

Тема 2. Розлади внаслідок зловживання психоактивних речовин

Тема 3. Розлади звичок, потягів, статевої ідентифікації

Змістовий модуль 5. Розлади особистості

Тема 1. Шизофренія

Тема 2. Специфічні розлади особистості

Змістовий модуль 6. Вікова патопсихологія

Тема 1. Психічні порушення у немовлят, дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

Тема 2. Психічні порушення у підлітковому віці

Тема 3. Психічні розлади у людей зрілого та похилого віку

Методи навчання: Поєднання традиційних та інноваційних методів навчання з використанням сучасних технологій: лекції (тематична/проблемна), практичні, пояснення, опитування, ілюстрування, проблемна бесіда, тестування, метод ситуацій, дискусія, відео-прикладні, складання патопсихологічних характеристик, розв'язання психологічних задач, «мозковий штурм», метод кейсів, робота в малих групах та ін.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу потребує використання мультимедійного проектору, екрану, офісних програм призначені для основної маси користувачів.

Система оцінювання та вимоги:

При оцінюванні кожного змістового модуля враховуються такі основні елементи навчальної діяльності студента:

- 1. Відповідь на практичному занятті максимально 2 бали.**
- 2. Виконання самостійної роботи максимально 3 бали.**
- 3. Написання тестового контролю за темою від 0 балів до 3-5 балів.**

1. *Бали за участь та відповіді на практичному занятті:*

2 бали отримує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу теми, послідовно та логічно, у повному обсязі розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, орієнтується у попередньому матеріалі, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1.5 бали отримує студент, який виявив повне знання навчального матеріалу теми, послідовно та логічно, розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1 бал отримує студент, який виявив певні знання навчального матеріалу теми, розкрив зміст питання, але не послідовно й не в повному обсязі, володіє термінологією, не завжди правильно відповідає на додаткові питання, має труднощі у формулюванні висновків.

0.5 балів отримує студент, який виявив прогалини у знаннях навчально-програмного матеріалу теми, припускає помилки у розкритті змісту питання, має труднощі у розкритті змісту термінів, формулюванні висновків, не орієнтується у попередньому матеріалі.

2. *Бали за виконання самостійної роботи з теми (максимально 3 бали):*

1 бал – повне, логічне розкриття теми самостійної роботи.

1 бал – формулювання висновків.

0.5 балів – дотримання форми звітності та плану самостійної роботи.

0.5 балів – наведення прикладів, статистичних даних.

3. *Написання тестового контролю з теми: від 0 до 5 балів.*

Кожна правильна відповідь оцінюється або 0.3, або 0.5 балів, в залежності від типу тестового контролю.

Шкала оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Корнієнко В. В. Патопсихологія : навчальний посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 120 с.

https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13509/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%9F%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf

2. Литовченко, С. В. & Литовченко, В. П. Фактори навколишнього середовища в рамках соціальної моделі розуміння особливих потреб. Особлива дитина: навчання і виховання. 2022. №108(4). С. 27-39. <https://doi.org/10.33189/ectu.v108i4.120>

3. Левченко І.Ю. Патопсихологія: теорія і практика. Київ: «Академвидав», 2000. 232 с.

4. Максименко С.Д. Патопсихологія. Навчальний посібник. Київ :Центр учбової літератури., 2008. 208 с.
5. Максимова Н.Ю. Основи дитячої патопсихології. Київ, 2000. 364 с.
6. Мартинюк І.А. Патопсихологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 208 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/417930.pdf
7. Османова А.М., Хорунженко Г.В. Патопсихологія: навчально-методичний посібник. Київ: Талком, 2022.188 с. https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/24/4d/244db9e9-0930-4aef-8c04-c1bdaac27a6d/osmanova_am_patopsikhologiia.pdf
8. Yang Z, Luo Y, Yang Z, Liu Z, Li M, Wu X, Chen L, Xin W. Mitochondrial dynamics dysfunction and neurodevelopmental disorders: From pathological mechanisms to clinical translation. Neural Regen Res. 2025 May 1;21(5):1926-1946. doi: 10.4103/NRR.NRR-D-24-01422

Додаткові

8. Адаптаційний потенціал особистості: медико-соціальний вимір : монографія. Н.Є. Завацька, І.В. Ващенко, П.С. Білецький, О.В. Кованда та ін. Київ : ПВТП «LAT&K», 2019.
9. Асиметрія мозку та ліворукість: монографія / А. П. Чуприков, Р. М. Гнатюк, М. А. Чуприкова. Київ : КММ, 2011. 176 с.
10. Данілавичуте Е. Концептуальна модель використання МКФ-ДП в інклюзивному навчальному процесі. Особлива дитина: навчання і виховання. 2020. №4(89). С. 53-64. <https://doi.org/10.33189/ectu.v4i89.9>
11. Довгопола К.С. Розвиток незрячої дитини раннього віку: метод. рек. Київ, 2022. 71 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11406>
12. Жук В.В., Литвинова В.В., Литовченко С.В. Чути і спілкуватись. Крок за кроком з батьками. Методичний супровід та психологічна підтримка: навчально-методичний посібник для педагогів та батьків. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2023. 57 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11486>
13. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти : аналітичні матеріали для МОН України / за заг. ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка, Н.А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с. <https://ispukr.org.ua/?p=12614>
14. Корнієнко В.В. Методичні вказівки до вивчення курсу «Клінічна психологія». Дніпро : ДДУВС, 2022. 145с.
15. Литовченко, С. В. & Литовченко, В. П. Підготовка батьків до оцінки розвитку дітей в інклюзивно-ресурсних центрах: психолого-педагогічні основи комунікації. Наука і освіта. 2022. №2, 31-38. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-2-5>
16. Програма розвитку дітей раннього та дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, І.В. Бобренко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна, Н.С. Бабій, Н.П. Цимбалюк, І.Д. Лукачук та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 438 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11295>
17. Рібцун Ю. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру». 2018. 40 с.
18. Розвиток незрячої дитини раннього віку: метод. рек. / Довгопола К.С. – К., 2022. – 71 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11406>
19. Савенкова І. І. Патопсихологія: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2017. 160 с.

20. Шкарлатюк К.І. Патопсихологія: методичні рекомендації до курсу «Патопсихологія». Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 32 с.
21. American Psychiatric Association DSM-5 Task Force (2013) Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM–5, 5th ed. American Psychiatric Association, Arlington, VA, USA.
22. Alger JR, O’Neill J, O’Connor MJ, Kalender G, Ly R, Ng A, Dillon A, Narr KL, Loo SK, Levitt JG (2021) Neuroimaging of supraventricular frontal white matter in children with familial attention-deficit hyperactivity disorder and attention-deficit hyperactivity disorder due to prenatal alcohol exposure. Neurotox Res 39:1054–1075.

Інтернет-ресурси

21. <https://moz.gov.ua/uk> – Міністерство охорони здоров’я України
22. <https://mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України
23. <http://psychology-naes-ua.institute/> – Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України
23. <https://ispukr.org.ua> – Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
24. <http://www.nbu.gov.ua/portal/> – Бібліотека ім. В.І. Вернадського
25. <https://lib.iitta.gov.ua/> – Електронна бібліотека НАПН України
26. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/> - PubMed® складається з понад 39 мільйонів цитат з біомедичної літератури з MEDLINE, журналів про життя та онлайн-книг. Цитати можуть включати посилання на повний текстовий вміст з веб-сайтів PubMed Central та видавців.